

ALANÄSET

De äldsta byarna i Alanäs socken är Alanäset, Havsnäs och Ringvattnet. Nedsättningsbrev för dessa tre byar utfärdades den 7 febr 1666 av landshövdingen Carl Sparre.

I Alanäset bosatte sig Anders Olofsson från Viksjö, i Havsnäs Isak Pedersson från Rörström och i Ringvattnet Erik Jonsson, senast bosatt i Hoting.

Innan finnarna på allvar bosatte sig i vår socken arrenderades flåsjöbygden, både vattnet och skogen, av några bönder från Ström. I ett intyg av befallningsmannen Peder Eriksson Njure, daterat den 27 nov 1650, får vi veta att "bönderna Karl Olofsson i Jonsgård, Per Eriksson ibidem (i samma by), Peder Michelsson och Michel Jonsson i Gärde fäst avradslandet Flåsiön, som begynner i Trångwatten och sträcker sig derifrån och i Flåsiökalfven, derifrån ock i Medhöjden, derifrån och i Brattfallet, derifrån och i Forssen och sedan derifrån ock i Hällewattnet och hafva de till k.m:t i böxel (arrende) gifvit fyra RDr och uplättes dem detta afradsland att nyttja och bruka för allom oqwald." RDr = riksdaler. Avradsland = arrendeland).

Strömsbönderna blev naturligt nog uppretade, när de miste sitt avradsland. Men vi måste komma ihåg, att avradet endast var ett slags arrende och inte någon äganderätt. Här fanns inget uppodlat land. Strömsbönderna jagade och fiskade här, och möjligen förekom också någon höslätt. Kungl. kommissionen för Västernorrland framhåller också 1670 att "bönderna uti hela gouvernementet (länet) landets peuplerande (befolkande)derigenom märkeligen förhindra, att de sig tillwälla många mihl uthi skogerne, hwarest åtskilliga torp uppbyggas och skattläggias kunde, detta tvärt emot konung Gustaf Adolfs resolution (beslut) år 1626, som förbjuder att någon på k. m:ts allmenningar större rätt inkräkte än till halfannan myl från bolbyn (hembyn)."

Landshövding Sparre synes därför utan betänkanke ha utfärdat nedsättningsbrev för alanäsfinnarna.

Alanäset blev jämte övriga finntorp i socknen skattlagt 1680 för 1/4 mantal. I rök längden för 1681 upptas två rökar i Alanäset. Det är bröderna Michel (Al 9) och Erik Andersson (Al 6), söner till Anders Olofsson. Med rök menas här hushåll. Det rök ur två skorstenar. Anders Olofsson hade ytterligare två söner, nämligen Per och Pål (Al 12). Han hade också en dotter Lisbeta, som var gift med Erik Jonsson i Ringvattnet (Ri 38). Sonen Pål dog 1696 och Anders Olofsson, fadern, omkring 1670.

Sonen Michel Andersson blev 1678 av jägmästare Planting antagen till "skog-wachtare och chronoskytt", och Michel är säkerligen den förste skogvaktaren i vår socken. Men han var också kronoskytt. Det var sedan Karl IX:s dagar vanligt att finnar anställdes som kronoskyttar. Men det var inget angenämt uppdrag Michle Andersson fick. De flesta finnar var ivriga jägare, och mer än en gång måste han anmäla sina landsmän och även sina släktingar för brott mot då gällande jaktstadga. Som exempel kan nämnas att hans bror Erik år 1689 måste flytta tillbaka till Viksjö. Erik ville inte betala de höga böterna för olaga älgjakt. Vem som anmält honom är lätt gissat.

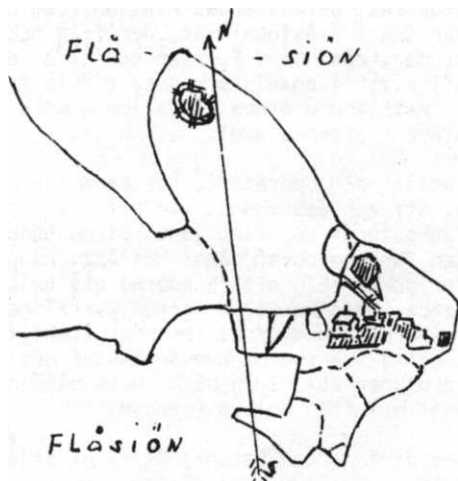
Under Michel Anderssons tid blev det 1681 förbjudet att jaga älg "med bössa, skyd och hund, uthan allena them fånga med grafwar och giller i laga tid". I Lövbega finns mycket väl bevarade älggravar från bland annat denna tid.

Michel Andersson står ännu omkring 1700 antecknad som bosatt i Alanäset, men han efterträdes av Per Jonsson (Al 82).

I kontributionslängdorna (skattelängderna) dessa år står också en Joen Eriksson antecknad som boende i Alanäset. Troligen är Joen (Jon) en son till Erik Jonsson i Ringvattnet. Familjen flyttar sedan via Lövvik i Tåsjö till Svanaby i Dorotea.

I Alanäset står också år 1696 "nybyggaren Olof Pålsson" antecknad (se Si 1 140). På goda grunder kan antagas att Olof Pålsson är son till den 1696 i Alanäset avlidne Pål Andersson. Olof Pålsson blev nybyggare i Siljeåsen.

Från och med år 1706 är en Jon Persson (Al 137) antecknad i jordeboken som boende i Alanäset. Hur det så ut på alanäshemmanet under hans tid, får vi veta av lantmätaren Nils Spole, som 1714 ritade av och beskrev gården, eller som han själv kallar den "Chronohemmanet Ahlanäse på Cronoallmenningen i Ströms sochen".

Alanäset. Ritat efter Nils Spoles karta 1714.

"Ahlanäset är uppå gen.gouvernören Sparres permission (tillåtelse) av år 1666 upptaget, därefter frihetsåren intrimsvis blivit skattlagt för 1½ tunnland eller 1/4 mantal. Åbos för tiden av finnen Jon Persson. Myraktig, röd sandjord frostnäm. I nyåkeren mull jord, högländ och frostfri. Av åkern trädades nu ganska litet; gamla åkern nog frostnäm för dess sidländighet och omliggande myrar. Ängesland och hårdvallsslått. Starrslått 40 lass årligen här och var på skogen. Slätten kan märkeligen förbättras genom utrensningsarbetets åläggande. Skog av oavvittrad allmänning. Vackert svedjeländ jämte mulbete, timmerfång (fång = tillgång) barklopp och vedbrand. Djurfång med älgsled och gravar jämte andra våhnor kan här brukas. Fiske med not och nät i Flåsjön ymnigt så och i Trångvattnet giver av sig stort gagn till födan, jämte något till salu. Humlegård ännu ingen, men lägligt på den orten. Kvarn ej väl 1/4 mil i sydväst över^sjön i en å är nyligen uppsatt, till egen gårdsmalning. Flera lägenheter inga." (lägenhet = jord, skog, fiskevatten eller dylik naturtillgång, som tilldelat) eller möjliggör nybygge).

I 1727 års jordebok står en ny åbo för alanäshemmanet: Hindrik Michelsson (Al 110). Om honom står det i Ströms äldsta kyrkobok, som börjar 1695: "Michelsson Hindrik, finnsmed, död 175", född i Finland, dumbe". Med blyerts har någon skrivit bredvid: Född i G:la Karleby i Finland".

Man kan alltså tänka sig att Hindrik kommit till Sverige från Finland under Stora ofreden.

I 1734 års röklängd är en son till Hindrik Michelsson, Michel Hindriksson, antecknad som åbo i Alanäset (Al 63). Även han var finnsmed. En landsman, Jöran Mattsson i Aspås, hade 1/36 lämnat honom en bössa, som skulle lagas. Men smedjan

brann upp genom vådeld, och Jöran fordrade ersättning. Denne Michel Hindriksson synes vara född 1/10. Han hade nio barn och dog år 1778. När man på tinget samma år, alltså 1778, talar om en "Hindrik Michelsson, den döfwa och dumbe" måste det gälla en son till Michel Hindriksson. Döfstumheten kan alltså konstateras minst två led. Hindrik Michelsson dog år 1820 (Al 111).

År 1761 omnämnes en "nybyggare Isak Hansson i Alanäs, som derstädes vill anlägga nybygge, hwarpå han säges hafva fått resolution den 13 juli 1763 och 20 frihetsår". (Al 56). Om Isak Hansson kan berättas att han var från Näset i Bodum. Han hade två systrar och en bror, som var gifta och bosatta i Alanäs socken. En syster, Malin, bodde i Lillviken (Li 9). Hon var gift med Bertil Bertilsson. Systemen Maria var gift med Mikael Ahlfeldt. Familjen bodde i Siljeåsen (Sil 1). I Siljeåsen bodde också brodern Hans (Sil 32). Han var gift med en Siljeåsflicka och blev farfar till den beryktade Hovslagar-Hans.

Men även Michel Hindriksson här ovan begär på 1762 års ting "att få anlägga ett nybygge på ett ställe Ahlanäset kalladt wid Flåsiön, begär 20 frihetsår. Han hänvisas till konungens befallningshavande.

I 1825 års jordebok uppföres fortfarande under kronohemman: Alanäset no:1 = 2½ tunnland med åborna Michel Hindriksson, Isak Michelsson (Al 123) och Isak Isaksson (Al 67). Här sägs att "Nya Alanäset = 1 tunnland blivit skattlagt 1789 och utgör med "Gamla Alanäset " 5/12 mantal.